

Geen verlangen zonder tekort

MARGOT DIJKGRAAF & WOUTER VAN GILS
[redactie]

Geen verlangen
zonder tekort

*De toekomst van de
Nederlandstalige roman*

STICHTING LITERATUUR PRIJS
Amsterdam

Inhoud

MARGOT DIJKGRAAF & WOUTER VAN GILS 🍷 *Voorwoord* 7

ARNON GRUNBERG 🍷 *Werkelijkheidsduiding* 13

HANNA BERVOETS 🍷 *Papegaai* 21

THOMAS DE VEEN 🍷 *Echter* 24

LISA KUITERT 🍷 *Zelfbelevking* 31

🍷 *Juryrapport Libris Literatuur Prijs 2028* 34

ELSBETH ETTY 🍷 *We hebben gewonnen!* 43

ROOS VAN RIJSWIJK 🍷 *Vorm of vrouw* 46

TOMMY WIERINGA 🍷 *De laatste lezer* 52

SYTSKE VAN KOEVERINGE 🍷 *Ritme.Ja.* 61

BAS HEIJNE 🍷 *Over de roman maak ik mij geen zorgen,
maar hoe zit het met de lezer?* 63

LIDEWIJDE PARIS 🍷 *Quo vadis?* 69

ARJAN PETERS 🍷 *Niet zo bang zijn voor engagement!* 73

LOUISE O. FRESCO 🍷 *De romancentrale* 79

ARJEN VAN VEELLEN 🍷 *Wees niet bang voor de
zelfschrijvende zelfschrijver* 82

CHRISTINE OTTEN 🍷 *Iets* 90

ILJA LEONARD PFEIJFFER 🍷 *De toekomst van de roman* 93

LUC DEVOLDERE 🍷 *Is de wereld nog gemaakt om
uit te monden in een boek?* 96

NIÑA WEIJERS 🍷 *Buiten de ring* 105

RONALD GIPHART 🍷 *De toekomst* 108

MARJA PRUIS	☛	<i>De roman als strijd en wereld</i>	111
MARIA BARNAS	☛	<i>Toekomst van papier</i>	118
MARJOLIJN VAN HEEMSTRA	☛	<i>De ark en de boekhandel</i>	121
NINA POLAK	☛	<i>Alsof het echte mensen zijn</i>	124
MARGOT VANDERSTRAETEN	☛	<i>India versus Europa</i>	131
KARIN AMATMOEKRIM	☛	<i>The future is now</i>	134
HANS BOUMAN	☛	<i>‘We kunnen ons niet veroorloven bescheiden te zijn’</i>	140
JERKER SPITS	☛	<i>Goede vertellers</i>	152
MARGOT DIJKGRAAF	☛	<i>Dé Nederlandse literatuur bestaat niet</i>	162
		<i>Over de auteurs</i>	175

Voorwoord

MARGOT DIJKGRAAF & WOUTER VAN GILS

Vraag een schrijver naar de toekomst, en zijn of haar fantasie gaat aan het werk. Hella S. Haasse zou zonder de Tweede Wereldoorlog in Indonesië zijn gebleven, dacht ze, en was dan Javaans gaan studeren. Vraag Cees Nooteboom naar de toekomst van Catalonië, en hij grijpt naar Cervantes om de presidentskandidaat in ballingschap naar Madrid te laten vliegen. Vraag Tommy Wieringa naar de toekomst van de mensheid, en hij schetst je een nomadisch verleden. Wie vraagt naar de toekomst, krijgt verhalen. Verhalen over hoe het was of had kunnen zijn, *what if-stories*, levens die we ons nu nog niet voor de geest kunnen halen. Of juist heel goed.

Wat je krijgt als je achtentwintig schrijvers, journalisten en columnisten naar de toekomst van de Nederlandstalige roman vraagt, is te vinden in dit boek. Hoe staat het met de roman in Nederland en Vlaanderen aan het begin van de eenentwintigste eeuw, vroegen we hun. Ziet u nieuwe trends? Wie zal er straks nog een roman lezen en waarom? Nemen robots het schrijven over? Zal de lezer straks interactief het roman-einde van zijn voorkeur kunnen kiezen? Sommige schrijvers

keken in hun glazen bol, andere deden research, weer andere keken in hun ziel. We kregen een veelheid aan antwoorden.

Het zijn verhalen over jonge mensen die van achter hun scherm leven met bestaande personages (fanfiction). Statements over de behoefte aan kleurrijke verwarring. Over Odysseus en de manier waarop wij, vastgebonden aan de mast van ons schip, nog altijd van literatuur genieten. Over de dialoog met de schrijfrobot. Over het nut van een straatvechtersmentaliteit. Over het verdwenen onderscheid tussen ‘dames- en herenliteratuur’. Over het verband tussen lezen en gelukkig zijn. We ontvingen voorspellingen over onderwerpen waarmee toekomstige schrijvers zullen gaan scoren. En we publiceren alvast het juryrapport van de Libris Literatuur Prijs 2028.

Niets is verhelderder dan een blik van buiten. Daarom bevat dit jubileumboek ook artikelen over hoe er in Frankrijk, Duitsland en Engeland naar de Nederlandstalige roman wordt gekeken. Wat is het imago van de in het Nederlands geschreven roman? Heeft die eigenlijk wel een imago? De Nederlandstalige roman bleek een wonderlijk exotisch product dat toch beter verkocht wordt met een herkenbaar sausje.

Gaat het om de uitgeverij in Nederland en Vlaanderen, dan ziet men in Frankrijk, volgens het vaktijdschrift *Livres Hebdo*, een ‘klein land, maar een reus in de uitgeverij’ en een markt in beweging. Zo ontving de jury van de Libris Literatuur Prijs 2018 in totaal 229 verschillende boeken, ingezonden door 42 uitgeverijen uit Nederland en Vlaanderen. Van deze inzendingen

kwam een aantal werken niet in aanmerking voor een kans op nominatie voor de beste Nederlandstalige roman, bijvoorbeeld omdat het een verhalenbundel of een zuiver non-fictieboek betrof. Duidelijk blijft echter dat de uitgeverijen in ons taalgebied nog altijd met enthousiasme romans publiceren. Dat geldt voor de bekende en gevestigde uitgeefhuizen, maar in de lijst van inzenders komen we ook dit jaar weer nieuwe als mede relatief jonge uitgeverijen tegen.

De algemene boekenmarkt groeide in Nederland in 2017 naar 530 miljoen euro, een kleine stijging van 0,4% ten opzichte van 2016. Het aantal verkochte exemplaren bleef met 41 miljoen nagenoeg gelijk. In het segment literair-culturele fictie (waar de oorspronkelijk Nederlandstalige roman deel van uitmaakt) was tot en met 2016 geen sprake van groei, eerder van een broos evenwicht, en dat mede dankzij een groei in de verkoop-aantallen van e-books.*

Uit een onderzoek dat *NRC* in 2017 uitvoerde blijkt dat het aantal Nederlandse literaire romans sinds 1997 in afnemende mate voorkomt in de top 100 van best verkopende boeken. Een van de verklaringen die hiervoor gegeven wordt is een toenemende belangstelling bij het (kopende) leespubliek voor vertaalde fictie.**

* Voor een verdere toelichting en meer gegevens over de Nederlandse boekenmarkt, zie de Monitor van KVB Boekwerk: www.kvbboekwerk.nl/monitor.

** Hanneke Chin-A-Fo en Toef Jaeger, 'De Nederlandse roman heeft het zwaar' en 'De romans moeten inschikken', *nrc.nl*, 23 maart 2017.

Volgens KVB Boekwerk waren er in 2016 in de Nederlandse algemene boekenmarkt ruim 13.500 auteurs actief. Het betreft dan auteurs die in de voorafgaande vijf jaar (2010–2016) ten minste één nieuwe oorspronkelijk Nederlandstalige titel publiceerden. Van die auteurs schrijft de meerderheid (6.600) een boek in het genre non-fictie informatief. In het genre fictie zijn dat er 3.900, een stijging van 400 ten opzichte van 2012. KVB Boekwerk noemt dat opmerkelijk, aangezien het fictieboek in het algemeen in de jaren 2010–2016 marktaandeel verloren heeft. Blijkbaar besluiten (nieuwe) auteurs nog altijd een boek op de markt te brengen en zien uitgevers daar kansen liggen. Overigens heeft ‘fictie’ hier betrekking op verschillende genres: het gaat om romans, maar ook om thrillers, verhalenbundels en essays.

Onze wereld is versnipperd, vluchtigheid het kenmerk van de nieuwe tijd. Maar de roman is zo soepel en veelvormig dat hij zich probleemloos aanpast en alle mogelijke uitdagingen kan aangaan. De literaire cultuur waarin de roman tot nu toe was ingebed is aan het veranderen, en sommigen denken dat hij zelfs geheel zal verdwijnen.

De mens zal zich blijven afvragen hoe hij moet leven, wat het betekent om mens te zijn – in wat voor wereld dan ook. Daarom zullen we blijven lezen, ongeacht de groei en bloei van het aanbod via televisie, film, de digitale schermen en de wereldwijde virtuele netwerken.

Als het aan de achtentwintig schrijvers in *Geen verlangen zonder tekort* ligt, blijft de roman springlevend. Hij bindt ons, om met Tommy Wieringa te spreken,

‘met duizenden draden’ aan ‘andere werelden, andere tijden, andere gedachten en andere daden’ — nu en in de toekomst.